

ACC. N:R M. 15623:1-13.

Landskap: *Västergötland* Upptecknare: *Olga Jacobsson, Gölingsborg*
Härad: *Kind* Berättare: " " "
Socken: *Nittorp* Berättarens yrke: *fru*
Uppteckningsår: *1959* Född år *1879 i Nittorp*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Religiösa inslag i heminredningen. s. 1-13. LMF 106

17/8-59

Skriv endast på denna sida.

Görlingstorp den 15/8 1959

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Amanusens

Fr. Evalis Toroby,

Lund.

Jag ber om ursäkt för att jag dröjt så länge med dessa uppteckningar, det är ju så snart skrivet jag blev för långvandig i början, det är så roligt att skriva om gamla minnen, och på fick jag inte plats för det bästa som jag velat. De gamla tavlorna stå på klart för mig, vi hade en tavla av skeppet Vega och Nordensköld och Palander, Pappas kort på hans semi-nariskamerater, tavla med sammantällda fotografier på lärarna i Kindokretsen av S. N. F., Kindgillet i Göteborg¹⁹⁰³ m. fl., de första åren hade Midvinter och en del andra jultidningar reproduktioner av fina tavlor det var bara tryck svart eller i färg men de voro mycket vackra, jag har en del från mitt hem och några som jag låt rama in själv för 50 år sedan bl. a. en repr. av Ederströms Karva, den hänger i ett rum i andra vån. nu, när min nu 16 åriga sondotter var i treårs-åldern observerade hon tavlan för första gången, "Farmor vad är det för en tavla," sade hon. Jag har ju för många år sedan lagt bort den Karl 12 beundran som min generation fick sig inpräntad i barndomen men hur det var på stäck den fram lite när jag

skulle förklara för barnet att det varit krig mellan Sverige och Ryssland och svenske kungen sitter på stolt på sin häst, svenskarna ha besegrat hären har delat sig på två sidor och ryssarna defilera mellan lederna och nedlägga sina vapen, ryssarna se på arga ut och knyta händerna under sina vida kragar och kappor, gick jag på, flickan stod alldeles tyst och bara såg på tavlan, på både hon: "Dumma gubbar, som inte kunna låta bli å kriga! Kunna inte tanterna ta å piska gubbar på de låta bli å kriga?" Jag blev alldeles ruff, och sade: "Jag tror du talar storpolitik min lilla vän, det blir nog inte annat än att tanterna få ta gubbarna i upptuktelse om här ska bli fred."

Några dyrbara tavlor ha vi inte, vi har inte råd att köpa sådana och inte begripa vi konst, vi ha våra gamla reproduktioner, gamla och nya fotografier, Tranemo kyrka och Kisttorps kyrkoruin i gravyr på Tennfat, Västergötlands vapen skuret i trä, gamla kopparbunkar och fornar, en gammal piphylla och nu prov på barnbarnens konst, det är roligt att ha, ja, detta var ju på sidan om, men jag fyllde 80 år den 13 juli och är så glad så länge jag kan skriva, jag är äldst av 10 syskon, jag har tre bröder på 60, 65 och 68 år kvar, mina syster blev 30, 36 och 68 år de tre döda bröderna död, $1\frac{1}{2}$ + 60 år.

Med utmärkt högaaktning
Olga Jacobsson

Från min barndom minns jag inga broderade tavlor annat än märkdukar d. v. s. små tavlor med korsstygn bokstäver, alfabetet i olika storlekar och ägarens namn och några ornament, de voro försedda med glas och såg det var inte många som kunde brodera, så jag såg inte många, på herrgårdar och i prästgårdarna putto "mansetter" och pydde pärlbroderier någon gång i form av en tavla. Min mamma gjorde rammar av fjällen på grankottar som hon klistrade på av pappa gjorda släta Främsmar, sedan gjorde hon på fyrkanterna i hörnen vackert med al- och furukottar samt några härdars lavar, även snäckor av olika slag användes, vi hade en tavla i oljetryck av en lärarinna med knäppta händer och ett barn som satt i en bänk med händerna knäppta, de skulle föreställa aftonbön, den vuxna var mycket ung, annars kunde det ju varit modern, men man hade ofta guvernant på herrskapställen, så hade vi tavlor en av Maria Stuart,

ja, d. v. s. något fryck med hennes bild, en stor tavla i
förgylld ram med en gård vid en sjö och en båt på
dassumme, den hängde över pianot och många andra delar
fin, så hade vi Luther + Melanckton och senare planer
er en julbidningar, samt fotografier av Kalvs
och Vittorps kyrkor (mor och far voro födda i Kalv) och grup-
per av skollärare på feriekurs o. d. Skolhuset var byggt på
1870 talet, rummen i bostaden lika höga som skolsalen,
mamma tyckte att man måste något ha på de höga väggarna.
Mamma kunde py korsstygnnamn och hon lärde oss de
första grundarna till broderi, annars kunde ^{hon också} några av hen-
nes jämnåriga mest virka och knyta gardiner o. d. i båg-
virka dukar, antimakassar, kuddar, gungstolmattor m. m.,
jag såg mattor med broderier men kan inte minnas
några tavlor eller väggbonader förrän på det nya seklet,
då började vi py korsstygnbroderier i ovala eller rektan-
gelformiga ramar med glas motiv av blommor, änglar
stugor och allt möjligt, jag har ännu en rätt stor sådan

3

tafva föreställande Sunne kyrka, och nu är det många som ha sådana Tafvor både nya och äldre. Bonaderna med versar och tänkespråk pydda på linne, yllejåva eller annat lämpligt tyg voro vanligen kantade med samma slags tyg i annan färg. Tafvorna voro så vitt jag vet pydda på stramalj. Jag såg ofta i yngre dagar en bonad på yllejåva i något blågrönt till bottan med blomsterbård omkring och inuti försedd med versen av Viktor Rydberg: "Vad rätt du tänkt vad du i kärlek vill etc." den var väl minst 100x 150 c.m., jag tror det var gobelängstygn, soffor och stolar i förmaket voro i samma stil, jag vet inte om det fins något kvar. Den Viktor Rydberg-versen pyddes ofta de ^{på} tänklare bonader som förekommo mycket. Så stod där: Gud beskydde vårt hem. God morgon! Välkomna! "Med glättigt sinna i fredligt fjäll Vi lyckan finna till livets kväll." "Låt ej modet falla är än himlen grå Bakom mörka molnen är den åter blå."

"Sol ute sol inne Sol i hjärta sol i pinne". "Kalle
å ja vi passar på bra". "Yäkternokap befaller
mannen men kvinnans vilja sker" o. s. v. Nu ser
jag ingen som har dem uppe, kanske de är för-
störda, jag har tre stycken pydda på linne i ett skåp.
Man hade också mycket vackra broderade skärmar
som ställdes framför kakelugnen när där inte var eld.
Jag känner på litet till de frikyrkliga hemmen och
var väl inte mer än i ett som bara, där minns jag
att det fanns något kort med bibelpråk men jag
minns inte vilket. Lyföreningsauktioner hölls här inga
i Mittorp förr 1910 i Spanemo hade vi RK auktioner ti-
digare, där har ju alltid varit handarbeten av alla
slag även tavlor och bonader, men jag kan aldrig
minnas att jag sett någon med text, där är
blommor, motiv av hus och allt möjligt, fotografier,
kort och allting. Nya korsstygnbroderier till tavlor
med glas och paur förfärdigas ännu. I fystis å

Semioårstid har det oftast funnit slöjdoskolor i folkskolorna, nu är det nog obligatoriskt, dessutom gå många landsbygders ungdomar i folkhögskolor och på kurser i vävning, knyppling, konstbroderi o.d. Målade bibel- och tänkespråk över dörrar och fönster har jag aldrig sett utom på ett ställe i Småland, där stod något på ytterväggen, men jag har glömt vad. Bibel- och tänkespråk i kartongtryck med och utan förgyllning fanns gott om förr, det kom folk som gingo och sålde, jag har frågat ett par frikyrkliga vänner jag har och de sade att i deras hem köpte man ofta av kringvandrande och hängde upp dem i köket och även i rummen ibland jag minns att för ca 65 år sedan fick vår ena jungfru ett kort från en beundrars, där stod tryckt: "Alla skola veta att jag är den som ransakar tjärtan och provar njurar och skall döma var och en efter hans gärningar." Därunder stod skrivet: Glad påsk till fören blev sig och vi skrattade.

För länge sedan fanns Tavlor kallade Människans åldrar,
där var nedert. t. h. ett barn i vagnen och under stod
"En ängst Gud med barnet påder svart dess levrade
våg sig vänder". På var det den lilla flickans väg som
lekande barn, som ungdom, som förlovad, som brud,
o. s. v. och under varje bild en vers, hon gick i en båg
och vid 50 år stod hon högt upp sedan gick hon neråt
och på sista bilden var hon på gammal och under stod
"Och komma på de 100 till i Herrens namn blott dö hon vill".
På en tavla avbildades den breda och den smala vägen
Matth. Kap. 7 v. 13 & 14. Där går en bred väg på ena sidan och
en smal på den andra, på den breda vägen gå många
på den smala vägen gå bara några, vid den sista
skiljevägen gå en del över till den breda vägen från
den smala, sedan blir det bara några som på den smala
vägens slut gå upp mot himmel, vid den breda vägens
slut syns flammande eld. I vår hembygdsstuga finnes
en sådan tavla inom glas och ram, det ser ut som ett slagt
kopparstick. Människans åldrar är oljetryck.

I jordbruksbefolkningens hem, vilka voro de jäm-
förligt flesta i min barndom voro många bonings-
hus ryggåstugor och där var ju inte mycket plats
för tavlor, någon hade man ändå på Johannes dö-
parens, den Förnekörnte Kristus, Luther, Melanch-
thon, Waldenström m. fl., så fanns i de flesta stugor
en eller flera gravskrifter d. v. s. Tavlor av ung.
ett dokumentpappersark storlek inramade i stå-
lvarta rammar och försedda med glas, på dem stod
skrivet avlidna familjemedlemmars namn
samt födelser och döds data vidare lämpliga psalm-
verser samt ritade kors och något annat emblem
samt mer eller mindre ornament omkring, det var
"byggdekonstnärer" som gjorde dem. Jag kände en som
hette Joh. Larsson i Göttingstorp född 1817 död 1904, han
skrev en utomordentligt vacker stil och hans tavlor
voru vackra, men det var inte många som skrevo bra
och en stor del kunde inte skriva alls möjligen sitt namn.

Nu ser jag aldrig någon gravskrift framme, någon
finns väl undanhängd, i kambyggnadstugan ha vi Frä,
jag tror inte att det gjordes någon efter 1890, då hade
man fotografier större och mindre på både döda
och levande och så är det ännu fastän de stora
foto förstoringsarna i breda ramar bli vällyntare.
I prästgårdarna fanns snart en tavla illustrerande:
"Den store vide flock" och andra med religiösa motiv,
några andra ha dem också, men allmänheten
hade mest vad kringvandrande försäljare hade av
oljetryck på tyska kejsarparet, ryska tsarfam,
svenska kungar, familjer, prinsar och prinses-
sor och alla möjliga, nu i många år ha kring-
vandrande konstnärer kommit med tavlor som de med
fört eller målat på stället, en del är vackra i den
stärkes ögon. Särskilda tavlor för barnen har funnits
fört och finns mera nu, vykortsepidemin 1898-1918
medförde ju att många kort pappes upp man de samlades
mest i album. Småsakerna ha mest formen av souvenirer

från viss plats, med platsens namn alltså minnen från
barnesterrasser, och barn och ungdomar ha massor
av flaggor, foto på idrottsidoler och en eller annan
filmstjärna på sina rum, religiösa motiv ser
man pållan utom på julbonaderna. Fotografier
av präster med konfirmanderna omkring sig är
allmänna de senaste 40 åren åtminstone, på de
flesta ställena sitter ett eller flera sådana kort på
väggarna. Så komma fotografier och påja pocken-
kyrkan omramad av på många fotografier av nu-
varande och föregående generationers präster i pasto-
ratet som de kunnat upptringa, de placeras ofta på
väggarna, många ha dem i lädor. Bibelkorgar och
manna har jag aldrig hört talas om. Krucifix i
hemmen på jag aldrig som barn och ung, jag tror det
ansågs katolskt, nu ser jag ett krucifix någon gång
bara hänga på en vägg, men i prästgården fins altare
med Kristusbild, krucifix överst, ljus och blommor. Vid barn-

dop i hemmet ordnas ett altare på gott man kan. Gips-
bilder var inte vanliga förr, vi hade Josef och Maria samt en
pojke i gips, de är länge sedan borta. Nu har många madon-
nabilder i porcelän. En eller flera bibler fanns i varje
hem, några fingo illustrerade praktbiblar från barn
i Amerika, någon köpte sådana i bokhandeln eller av
kolportörer, där fanns plats för anteckningar om familje-
medlemmarnas födelsedagar och alla namn ibland
vigsel och dödsdag m.m., de lägo på en byrå eller bord
liksom på parad och användes endast vid högtidliga
Tillfällen. (Se bil.) Vid vigslar i hemmen ordnade man ett
slags altare, som matta använde man någon finare
tejal eller filt, pallar lånade man från kyrkan eller
gjorde själv mer eller mindre fina, herrskaperna hade sui-
dade pallar med broderade eller andra övrandrag. Ljus användes
aldrig i min barndom utom när det var mörkt, blommor
vintertid fanns inte utom man hade någon Calla eller
annan blommande krukväxt, de förra köpta levande blommor
som jag såg vintertid var julen 1905 när farmor begravs.

Bil. Till sid. 10.

Inl. av Olga Jacobsson, Gölingsstorp
född år 1879 i NittorpVästergötl.
Kinds hd.
Nittorps sn.
Inl. år 1959

Vi ha min svärmors föräldrars bibel den är 70 x 255 c.m.
 på pärmarna och 95 c.m. tjock, den har pygg av brunt läder
 och svarta skinnklädda fräpärmar på översta pärmen sitta
 hakarna till knäppet kvar, de ha formen av kors med en rund
 speglad skiva, där är bara ett omloppsblad, på första sidan
 står i hörnet Pris 8 R.D., resten skriver jag på nästa sida.
 Bibeln är tryckt i Örebro på N. M. Lindhs Boktryckeri 1858. Den
 har ett förfråk på det gamla Testamentet, ett Register på 108 sid.
 och en liten Biblisk Ordlista på 4 sid. Register och förteckning, uti
 hvilken Bok, capitel och vers, de förnämsta språk uti Mose och
 Propheterna, af Christo och Hans Apostlar i Nya Testamentet
 indragne och förklarade varda på 6 sidor. Chronologia, eller
 Tidräkning, på hvilken de förnämsta och märkvärdigaste Historier,
 som jäväl i gamla som nya Testamentet varda beskrifnd, sig tildra-
 git hafva på 9 sid. Wigt och Mynt på 2 sid. och August Herрман
 Frankes korta Underwising, huru man till sin panna Uppbyggelse
 skal läsa den heliga Skrift på 3 sidor, allt före den egentliga bibeln.

Släkttreg. i den gamla boken:

Denna Bibel tillhör Magnus Zackrisson och
Gajsa Nillsdotter i Hällhult.

M. 15623:12.

Magnus Zackrisson född den 29 April 1810
uti Örnäs Hestra socken

Hustrun Gajsa Nillsdotter född den 17 Mars 1812
uti Grimsås Mofsbo socken

Dottern Josefva född den 3 April 1840
uti Grimsås Mofsbo socken

Dottern Ellsa född den 11 September 1841
uti Grimsås Mofsbo socken

Sonen Salomon född den 1 Mars 1844
uti Grimsås Mofsbo socken

Sonen August född den 29 Februari 1848
uti Hällhult Mofsbo socken

Minas föräldrars bibel har en min broder, där är mycket skrevet.
Vi ha en som vi fingo i brudpresent 1911. Så ha vi en mindre. Förr
fingo vi Nytestamenten vid konfirmationen, nu ha barnen i många
år fått biblar.

Bönevrå har jag aldrig sett, man läste aftonbön på knä vid en stol eller bänken. - I många år har man haft den döda fotografi i rum prydd med cypress eller grönt på synlig plats vid begravningsmiddagar. - Mose, stentavlor, Mose vass, Krons skäg, Kristi Törnekrona och blodsdroppar, palmer m.m. har funnits på många ställen och finns ännu, men jag har aldrig hört att de anses ha någon särskild innebörd. De första adventljus jag så var 1902 hos ingenjör Simon Nyländers på Dinnared påteri, det var en transparent utskuren i papp med text: "Se din Koning kommer", inuti den brann ljus. Jag tror inte att det är allmänt med adventljus ännu, men söndagskolebarnen samlas i kyrkans kor och tända ett ljus var adventsöndag, den som tändat ljuset läser en vers eller språket om adventstjärne med el. ljus hänger i väldigt många fönster. Barnen fingo göra adventsljusstakar i trä i slöjden med början c. 1920. Stjärnorna infördes av affärsmännen med början för högst 20 år sen. Julkrubbor varo förr vällynta här, de äro inte många ännu, de äro delvis köpta och hemmagjorda.